

TÜRKMENISTANYŇ PREZIDENTI SERDAR BERDIMUHAMEDOW:

— ÝAŞLAR DÖWLETIMIZIŇ KUWWATLY GÜÝJÜDIR, HALKYMYZYŇ BELENT
MAKSATLARA ÝUGRULAN NURANA GELJEGIDIR. ÝAŞLAR TÜRKMEN HALKYNYŇ
DÖWLETLILIK ÝOL-ÝÖRELGESINIŇ MIZEMEZ MERTEBESIDIR,
BAKY DOWAMATYDYR.

TÜRKMEN UNIWEERSITETI

Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň aýlyk gazetiniň | 1958-nji ýylda esaslandyryldy | Möçberi: 8 sahypa | 2026 | Oktýabr | #9/54

Aziýada ynanyşmak we biodürlüligi goramak

Häzirki döwürde dünýä jemgyýetçiligi çylşyrymly geosyýasy özgertmeler, ykdysady bäsdeşlik, howpsuzlyga abanýan täze wehimler, ekologik meseleler hem-de tehnologik ösüş bilen ýüzbe-ýüz bolýar. Şeýle şertlerde döwletleriň arasynda özara ynanyşmagy pugtalandyrmak, halkara hukugynyň kadalaryna ygrarlylygy berkitmek, gapma-garşylyklaryň önüni almak we umumadamzat bähbitlerine laýyk gelýän hyzmatdaşlygy ösdürmek halkara gatnaşyklarynyň möhüm strategik ugurlarynyň birine öwürülýär. Şunuň bilen baglylykda, halkara we sebit guramalarynyň çäklerinde hyzmatdaşlygy berkitmek möhüm ähmiýete eýe bolýar.

Aziýada hyzmatdaşlygy we ynanyşmagy berkitmegiň çäreleri Geňeşi in uly dünýä böleginiň 30-a golaý döwletini agza, 10-a golaý döwleti, 5 sany halkara guramany synçy agza hökmünde birleşdirmek bilen zerurlyklardan gelip çykýan halkara dialog meýdançalarynyň biri bolup durýar.

35 ýyla golaý wagtyň dowamynda syýasy-diplomatik, durmuş-ykdysady, ulag-logistika, ekologiya we tebigy baýlyklar ýaly birnäçe ugurlar boýunça hyzmatdaşlygy ösdürmek, yklymyň halklarynyň parahat durmuşyny üpjün etmek ýaly meseleleriň ara alnyp maslahatlaşylyan platformasyna öwürülen bu forumyň VII sammitine hormatly Prezidentimiziň gatnaşmagy hem-de bu halkara forumyň çäklerinde alnyp barylýan işleri mundan beýläk-de has-da giňeltmäge gönükdirilen başlangyçlary öňe sürmegi uly ähmiýete eýedir.

Döwlet Baştutanymyz bu halkara forumda diňe bir Türkmenistanyň daşary syýasatynyň ileri tutulýan ugurlaryny beýan etmek bilen çäklenmän, eýsem, Aziýa yklymynda parahatçylygy, durnuklylygy we özara düşünişmegi pugtalandyrmagyň, halkara hyzmatdaşlygyny täze mazmun bilen baýlaşdyrmagyň hem-de häzirki döwrüň ahlumy meselelerine bilelikde çözgüt tapmagyň möhüm ugurlaryny öňe sürdi.

Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň öňe süren esasy ýörelgeleriniň biri halkara hukugynyň we Birleşen Milletler Guramasynyň Tertipnamasynyň kadalaryna berk eýermek bilen baglydyr. Häzirki wagtda döwletleriň özara gatnaşyklarynda hukuk kadalarynyň ähmiýetini ýokarlandyrmak, meseleleri gepleşikler arkaly çözmek we gapma-garşylyklaryň önüni almak dünýäde durnuklylygy üpjün etmegiň möhüm şerti bolup dur-

ýar. Bu babatda halkara hukugy döwletleriň özara gatnaşyklarynyň umumy düzgünlerini kesgitleýän, olaryň özygtyýarly deňligini, çäk bitewiligini we halkara borçnamalaryna ygrarlylygyny üpjün etmäge hyzmat edýän esasy kadalar ulgamydyr. Şol kadalaryň berjaý edilmegi döwletleriň arasynda ynamy pugtalandyryr, halkara hyzmatdaşlygynyň önünden çaklap bolýan we ygtybarly şertlerde ösdürilmegine mümkinçilik berýär.

Hormatly döwlet Baştutanymyz öz çykyşynda halkara hukugynyň mümkinçiliklerini we önüni alyş diplomatiýasynyň netijeliligini güýçlendirmegiň wajypdygyny belläp, bu ugurlaryň ynanyşmagy pugtalandyrmakda

we taraplaryň ählisi üçin kabul ederlikli çözgütleri tapmakda möhüm ähmiýete eýedigini nygtady. Şeýle hem, Türkmenistanyň 2028-nji ýyly «Halkara hukuk ýyly» we 2027 — 2037-nji ýyllary BMG-niň «Dialogyň we önüni alyş diplomatiýasynyň onýyllygy» diýip yglan etmek baradaky başlangyçlaryna ünsi çekdi.

Şunuň bilen baglylykda, paýtagtymyz Aşgabatda ýerleşýän BMG-niň Merkezi Aziýa üçin önüni alyş diplomatiýasy boýunça sebit merkeziniň mümkinçiliklerinden has netijeli peýdalanmak baradaky teklip hem aýratyn ähmiýete eýedir. Sebit merkeziniň mümkinçiliklerini giňden ulanmak Merkezi Aziýada dialogyň ösdürilmegine, sebit meseleleriniň özara ylalaşyk esasynda çözülmegine we halkara hyzmatdaşlygynyň pugtalandyrylmagyna goşant goşup biler.

Ulag-logistika ulgamy Türkmenistanyň daşary syýasatynda ykdysady diplomatiýanyň möhüm ugry hökmünde çykyş

edýär. Häzirki dünýä ykdysadyýetinde ulag ýollary diňe bir harytlary daşamagyň serişdesi bolman, eýsem, döwletleriň ykdysady taýdan ýakynlaşmagynyň, söwda gatnaşyklarynyň giňelmeginiň we sebitara hyzmatdaşlygynyň pugtalandyrylmagynyň möhüm şertine öwürildi. Döwlet Baştutanymyz häzirki zaman şertlerinde ulag ugurlaryny diversifikasiýalaşdyrmagyň, multimodal yük daşamalary ösdürmegiň, infrastruktura we amaly düzgünler bilen bagly päsgelçilikleri aradan aýyrmagyň zerurdygyny nygtady. Şeýle hem, Gündogar — Günübatar we Demirgazyk — Günüorta ulag geçelgeleriniň mümkinçiliklerinden has netijeli peýdalanmagyň ähmiýetine ünsi çekdi.

Şeýle köptaraplaýyn platformanyň döredilmegi halkara ekologik hyzmatdaşlygynyň sebit derejesindäki mümkinçiliklerini giňeltmäge ýardam eder. Ol dürli ýurtlaryň alymlarynyň, hünärmenleriniň, döwlet edaralarynyň we halkara guramalarynyň arasynda tejribe alyşmak, üstünlikli taslamalary ýaýratmak hem-de umumy ekologik meseleleriň çözgütlerini işläp taýýarlamak üçin amatly şertleri döreder.

Şu nukdaýnazardan, 2026-njy ýylyň 16-njy oktýabrynda hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedowyň Ermenistan Respublikasynyň Ýerewan şäherinde BMG-niň Biodürlülük baradaky maslahatynyň Liderler sammitindäki eden çykyşy möhüm halkara ähmiýetine eýedir. Döwlet Baştutanymyzyň çykyşy

biodürlüligi gorap saklamak, ekologiya howpsuzlygyny üpjün etmek we halkara hyzmatdaşlygyny ösdürmek meselelerine Türkmenistanyň çemeleşmesini beýan etdi.

2026-njy ýylyň 16-njy oktýabrynda BMG-niň Biodürlülük

baradaky maslahatynyň Liderler sammitiniň netijeleri boýunça kabul edilen Jarnamada Kunmin-Monreal biodürlüligiň ahlumy çarçuwaly maksatnamasyny durmuşa geçirmäge ygrarlylyk tassyklanyp, 2030-njy ýyla çenli biodürlüligiň ýitmegini togtatmak we tersine öwürmek, 2050-nji ýyla çenli bolsa tebigat bilen sazlaşykly ýaşamak garaýşyna ýetmek maksatlary öňe sürüldi. Jarnamanyň esasy ähmiýeti halkara jemgyýetçiliginiň tebigaty goramak boýunça öňden kabul eden borçnamalaryny has netijeli durmuşa geçirmek zerurdygyny nygtamagydyr. Resminamada halkara ekologik ylalaşyklaryň arasynda sazlaşygy güýçlendirmek, bilelikdäki öňegidişligi bahalandyrmak, ýerine ýetirilişdäki boşluklary ýüze çykarmak we amaly çäreleri çaltlandyrmak meselelerine aýratyn üns berilýär.

Bu maksatlaryň durmuşa geçirilmegi üçin döwletleriň milli strategiýalaryny kämilleşdirmegi, ekologik maksatlara ýetmek üçin zerur serişdeleri gönükdirmegi, ylmy maglumatlardan peýdalanmagy we netijeleri açyk hem-de ygtybarly usullarda bahalandyrmagy zerurdyr.

Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň BMG-niň Biodürlülük baradaky maslahatynyň Liderler sammitinde eden çykyşy ýurdumyzyň ekologik diplomatiýasynyň esasy ugurlaryny beýan etmek bilen bir hatarda, dünýä derejesinde tebigaty goramak boýunça hyzmatdaşlygyň ähmiýetini öňe çykarýar.

Hormatly Prezidentimiziň 15-16-njy oktýabrda Azerbaýjan Respublikasyna hem-de Ermenistan Respublikasyna iş saparlary amala aşyryp, halkara forumlarda eden çykyşlary halkara gatnaşyklarynda syýasy dialogy anyk hyzmatdaşlyk teklipleri bilen utgaşdyrmaga gönükdirilendir. Şunuň bilen baglylykda, parahatçylyk we ynanyşmak baradaky ýörelgeler diňe bir syýasy beýanat hökmünde däl, eýsem, halkara hukugy, ykdysady arabağlanyşyk, ekologiya, sanly tehnologiýalar we ynsanperwer gatnaşyklar arkaly durmuşa geçirilip bilinjek amaly maksatlar hökmünde öňe sürüldi.

Ýurdumyzyň halkara abraýyny barha belende göterýän, dünýäde durnukly ösüşi, hyzmatdaşlygy we ynanyşmagy hem-de ekologiya abadançylygyny üpjün etmek ugrunda uzak geljegi nazarlaýan döwletli işleri durmuşa geçirýän Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlary sag bolsun, belent başlary aman bolsun!

Rahym SAPARMYRADOW,
zoologiya kafedrasynyň mugallymy.

Täzelikler

Hyzmatdaşlyk gatnaşyklaryny ilerledip

10-njy oktýabrda «Saglygy gorayyş, bilim we sport Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe» atly halkara serginiň we ylmy maslahatyň dowamynda «Magtym-

guly adyndaky Türkmen döwlet uniwersiteti (Türkmenistan) bilen Maşatdaky Ferdöwsi uniwersitetiniň (Eýran Yslam Respublikasy) arasynda özara düşünişmek hakynda Ähtnama» gol çekmek dabarasy geçirildi.

Bellenilişi ýaly, halkara hyzmatdaşlygy ösdürmek bilen öňdebaryjy tejribeleri paýlaşmak, ylym-bilim babatda hyzmatdaşlyk arkaly ýokary bilimli hünärmenleri taýýarlamak täze taryhy döwriň möhüm meseleleriniň biri bolup, ýurduň durmuş-ykdysady ösüşine mynasyp hünärmenleri taýýarlamakda uly orna eýe bolýar. Şunda ýokary okuw mekdepleriniň arasynda gazanylan ylalaşyklar aýratyn ähmiýete eýedir.

«Türkmen uniwersiteti».

Uniwersitet habarlary

Talyplarymyzyň halkara üstünlikleri

27-nji sentýabr — 2-nji oktýabr aralygynda Russiýa Federasiýasynyň Krasnoýarsk şäherinde bu ýurduň Maliýe monitoringi baradaky Federal gullugy (Rosfinmonito-

ring) tarapyndan Maliýe howpsuzlygy boýunça VI halkara olimpiada geçirildi. Onuň jemleýji tapgyrynyň netijeleri boýunça hukuk öwreniş hünäriniň 3-nji ýyl talyby Rejep Rejepow «Hukuk öwreniş» ugry boýunça 1-nji (100 ball), hukuk öwreniş hünäriniň 5-nji ýyl talyby Dawut Abdykadyrow «Halkara gatnaşyklary» ugry boýunça 2-nji orna (75 ball) mynasyp boldular.

Bilim taslamasynyň çäklerinde

9-njy oktýabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetinde «Ýolbaşçylyk ukyplaryny ösdürmek (PRESETT)» atly maksatnamanyň çäklerinde Kembrij

uniwersitetiniň bahalandyryş we neşirýat bölümüniň halkara hyzmatdaşlyk boýunça baş hünärmeni Doktor Darren Perrett bilen duşuşyk geçirildi.

Italýan diliniň hepdeliginiň çäginde

9-njy oktýabrda «Italýan diliniň hepdeliginiň» çäklerinde Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň rektory O.Öwezshadow bilen Perujanyň Daşary ýurtlular üçin uniwersitetiniň Dil başarnyklaryny bahalandyrmak we sertifikatlaşdyrmak merkeziniň direktory professor Jowanna Skokossanyň we Halkara gatnaşyklar bölümüniň wekili Walentina Seweroniň

arasynda duşuşyk geçirildi. Duşuşyga Italiýa Respublikasynyň Türkmenistandaky Adatdan daşary we Doly ygtyýarly ilçisi Martin Brug hem gatnaşdy.

Italýan dili boýunça okuw sapagy

9-njy oktýabrda «Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersiteti (Türkmenistan) bilen Perujanyň Daşary ýurtlular üçin uniwersitetiniň (Italiýa Respublikasy) arasynda Özara düşünişmek hakynda Ähtnamanyň» çäklerinde Perujanyň Daşary ýurtlular üçin uniwersitetiniň Dil başarnyklaryny bahalandyrmak we sertifikatlaşdyrmak merkeziniň

direktory professor Jowanna Skokossanyň we Halkara gatnaşyklar bölümüniň wekili Walentina Seweroniň alyp barmaklarynda okuw sapagy geçirildi.

Altaý döwlet uniwersitetiniň wekili bilen duşuşyk

9-njy oktýabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň «Medeni miras: geçmişden geljege» ÝUNESKO kafedrasyna Altaý döwlet uniwersitetiniň Halkara gatnaşyklaryň taryhy institutynyň direktory Iwan Iwanowiç Nazarow bilen uniwersitetimizniň taryhçy mugallymlarynyň arasynda duşuşyk geçirildi.

Duşuşykdan soňra Altaý döwlet uniwersitetiniň Halkara gatnaşyklaryň taryhy institutynyň direktory «Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň taryhy», «Türkmenistanyň taryhy» we «Magtymguly» muzeýleri bilen tanyşdyryldy.

Meşhur arheologa bagyşlanan duşuşyk

20-nji oktýabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetinde meşhur türkmen arheolog alymy, taryh ylmlarynyň doktory, Türkmenistanyň ylymda we tehnikada at gazanan işgäri Hemra Ýusupowyň doglan gününüň 90 ýyllygyna bagyşlanan ylmy duşuşyk geçirildi. Çäräniň esasy maksady alymyň Türkmenistanyň arheologiya ylmynyň ösüşine goşan goşandyny açyp görkezmek, şeýle hem, ýaş nesilde milli taryhy-medeni mirasa bolan gyzyklanmany artdyrmakdan ybarat boldy.

Duşuşyga Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň taryh fakultetiniň arheologiya we etnologiya kafedrasynyň mugallymlary we talyplary, şeýle hem, Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasynyň Taryh we arheologiya institutynyň alymlary gatnaşdylar.

Duşuşygyň dowamynda Hemra Ýusupowyň ömür ýoly, ylmy döredijiligi, Türkmenistanyň arheologiya

ylmynyň ösüşine goşan goşandy, gadymy Horezmiň we Uzboý sebitiniň taryhy-arheologik ýadygärliklerini öwrenmekde bitiren işleri barada çykyşlar diňlenildi. Çykyşlarda alymyň halypalyk mekdebine, ýaş nesli

ylmy gözleglere höweslendirmekdäki hyzmatlary aýdyldy.

Çäräniň dowamynda alymyň terjimehalyny we ylmy mirasyny açyp görkezýän prezentasiýa görkezildi. Gatnaşyjylar Hemra Ýusupowyň ylmy mirasynyň türkmen taryhyny we medeni mirasyny öwrenmekde möhüm ähmiýete eýedigini nygtadylar.

«Beýik Altaý» ekspedisiýasyna bagyşlanyp

9-njy oktýabrda Altaý döwlet uniwersitetiniň Halkara gatnaşyklaryň taryhy institutynyň direktory Iwan Iwanowiç Nazarowyň alyp barmagynda «Günorta Sibir we Merkezi Aziýa halklarynyň döp-dessur medeniýeti «Beýik Altaý» halkara etnografik ekspedisiýasynyň üns merkezinde» atly okuw sapagy geçirildi.

ÝUNISEF-iň bilermeniniň gatnaşmagynda okuwlary geçirildi

7 — 9-njy oktýabr aralygynda uniwersitetiň psihologiya, jemgyýeti öwreniş ylmlary, pedagogika we zoologiya kafedralarynyň mugallymlary, okuw bölümüniň wekilleri hem-de durmuş işi hünäriniň 1 — 4-nji ýyl talyplary Birleşen Milletler Guramasynyň Çagalar gaznasynyň (ÝUNISEF) Türkmenistandaky wekilhanasynyň guramagynda ÝUNISEF-iň bilermeni hanym Salome Namiçeswiliniň alyp barmagynda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetinde geçirilen umumy okuwlara gatnaşdylar.

Diktant bäsleşiginiň ýeňijisi

Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň taryh hünäriniň 5-nji ýyl talyby Z.Ýusubowa Russiýa Federasiýasynyň «Magarýf» («Промышленность») ylmy-döredijilik jemgyýetçiligi tarapyndan guralan «Bilimler ekoulgamy — 2026» atly ekologiya boýunça halkara diktant bäsleşigine gatnaşyp, I derejeli Diploma mynasyp boldy.

Ylmy işler boýunça bäsleşik

15-nji oktýabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň, Türkmenistanyň Bilim ministriliginiň, Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasynyň hem-de Türkmenistanyň Magtymguly adyndaky Ýaşlar guramasynyň Merkezi Geňeşiniň bilelikde guramagynda «Türkmenistanda ýokary hünär bilimini ösdürmegiň 2026 — 2052-nji ýyllar üçin Strategiýasynda» kesgitlenen wezipelerden ugur alyp, Türkmenistan tarapyndan Birleşen Milletler Guramasynyň Baş Assambleýasynyň 80-nji sessiýasynda 2028-nji ýyly «Halkara hukuk ýyly» diýip ygylan etmek baradaky başlangyjyň öňe sürülmegi mynasybetli talyp ýaşlaryň arasynda «Halkara hukugy we global dünýä» atly ylmy işler boýunça bäsleşik geçirildi. Bäsleşikde hukuk fakultetiniň talyby Mansur Bahtýýarow 1-nji orna mynasyp boldy.

«Türkmen uniwersiteti».

Halkara maslahat

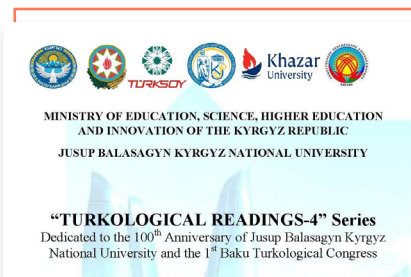
8-9-njy oktyabrda Gyrgyz Respublikasynyň paýtagty Bişkek şäherinde «Türk dünýäsinde azerbaýjan diliniň we edebiýatynyň öwrenilişi» atly halkara maslahat geçirildi.

Çäre Baku şäherindäki Hazar uniwersitetiniň Diller we edebiýatlar departamenti hem-de Ýusup Balasagun adyndaky Gyrgyz milli uniwersiteti tarapyndan bilelikde guraldy. Maslahat Hazar uniwersitetiniň 35 ýyllygyna we Birinji Baku türkologiýa gurultaýynyň 100 ýyllygyna bagyşlandy.

Açylyş dabarasyna Gyrgyz milli uniwersitetiniň rektory professor Dogdurbek Çontoýew, TÜRKSÖÝ-ýň Azerbaýjan boýunça wekili Wugar Mammadow, Azerbaýjanyň Gyrgyz Respublikasyndaky ilçisi Latif Gandilow we Hazar uniwersitetiniň esaslandyryjysy, Direktorlar we Howandarlar geňeşiniň başlygy akademik, professor Hamlet Isahanly çykyş etdi.

Maslahata Azerbaýjanyň, Gyrgyz Respublikasynyň, Türkiýäniň, Gazagystanyň, Özbegistanyň, Türkmenistanyň, Fransiýanyň we beýleki ýurtlaryň alymlary gatnaşdylar. Çykyşlarda azerbaýjan dilini öwrenmegiň häzirki zaman meseleleri, azerbaýjan edebiýatynyň türk halklaryň edebiýaty bilen baglanyşygy, türk halklaryň umumy edebi

mirasy we azerbaýjan dili bilen edebiýatynyň daşary ýurtlarda oka-

dylyşy ara alnyp maslahatlaşyldy.

Bişkekde geçen maslahatda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň türkmen edebiýaty kafedrasynyň müdiri, filologiýa ylymlarynyň kandidaty Amannepes Şihnepesow «Şygyr tekstleriniň türkmen dilinden azerbaýjan diline we azerbaýjan dilinden türkmen diline terjime tejribeleri (Magtymguly Pyragynyň we Samad Wurgunyň eserleriniň terjimesi esasynda)» hem-de türkmen dili kafedrasynyň uly mugallymy, filologiýa ylymlarynyň kandidaty Tagandurdy Bekjäýew «Magtymguly Pyragynyň dilinde Azerbaýjan we azerbaýjan edebiýaty» atly çykyşlary bilen wideoarağatnaşyk arkaly gatnaşdylar.

Çäräniň ahyrynda jemleýji bellikler aýdyldy, degişli kararnamalar kabul edildi we gatnaşyjylara sertifikatlar gowşuryldy.

«Türkmen uniwersiteti».

Ylmy-taslama bäsleşigi

5-nji oktyabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetinde «Garaşsyz, baky Bitarap Türkmenistan — bedew batly at-myraýyň mekany» ýyly mynasybetli ýokary okuw mekdebiniň kafedralarynda hereket edýän ylmy gurnaklarynyň, ýaş mugallymlarynyň, aspirantlarynyň, magistrleriniň hem-de talyplarynyň arasynda ylmy-taslama bäsleşigi geçirildi.

Bäsleşige ylmy gurnaklar, ýaş mugallymlar we talyplar tarapyndan taýýarlanan dürli maketleriň, programma üpjünçilikleriniň, önümleriň, web-sahypalaryň, 3D animasiýalaryň, enjamlaryň, abzal-laryň 85-den gowragy hödürlenildi.

Ylmy-taslama bäsleşiginiň açylyş dabarasyna uniwersitetiň

ýolbaşçylary we professor-mugallymlary gutlag sözleri bilen çykyş etdiler.

Bäsleşigiň ýeňijileri Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň Diplomalary, Hormat hatlary we uniwersitetiň Kärdeşler arkalaşygynyň ilkinji guramasynyň ýadygärlik sowgatlary bilen sylaglanylýar.

Ylmy-taslama işleriň önümçilige ornaşdyrylmaga mynasyp bolanlary Türkmenistanyň Maliýe we ykdysadyýet ministrliginiň Intellektual eýeçilik boýunça döwlet gullugyna oýlap tapyşyň çäklendirilen patentini almak üçin hödürlenilýär.

Humaý ORAZOWA,
iňlis dili we edebiýaty hünäri
3-nji ýyl talyby.

Wagyz-nesihat çäresi

12-nji oktyabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň Ilkinji zenanlar guramasynyň Türkmenistanyň Zenanlar birleşiginiň Merkezi Geňeşi, Türkmenistanyň Bilim ministrligi bilen bilelikde guramagynda

«Ornuňyz törededir sarpaňyz belent, // Ýaşajyň ýarandyr mährem zenanlar» atly wagyz-nesihat çäresi geçirildi.

Çärä Türkmenistanyň Zenanlar birleşiginiň Merkezi Geňeşiniň, Içeri işler ministrliginiň wekilleri, Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň lukmanlary, Aşgabat şäher häkimliginiň agzalary bolan kümüş saçly eneler, Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uni-

wersitetiniň zenan professor-mugallymlary, talyp gyz-gelinleri gatnaşdylar.

Duşuşykda çykyş edenler türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyz we hormatly Prezidentimiz Arkadagly Gahryman Serdarymyz tarapyndan milli gymmatlyklarymyz halk hakydasyna gaýtaryp bermek, ýaşlary milli ruhda terbiýelemek, gyz gözelligi, edep-ekramy, maşgala mukaddesligi, milli döredessurlarymyz, ruhy-ahlak gymmatlyklarymyz, zenan mertebesi, nesilleri milli ruhy-ahlak gymmatlyklarymyza esaslanyp terbiýelemegiň ýol-ýörelgeleriniň orny barada giňişleýin belläp geçdiler.

Wagyz-nesihat çäresiniň ahyrynda oňa gatnaşyjylar nesilleri kâmil ruhda terbiýelemekde, sagdyn durmuş ýörelgelerini durmuşa geçirmekde, milli gymmatlyklarymyz öwrenmekde, sagdyn nesli kemala getirmek ugrunda alyp barýan tutumly işleri, türkmen zenanlaryna goýulýan hormat-sarpa üçin Gahryman Arkadagymyza hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyza hoşallyk sözlerini aýtdylar.

«Türkmen uniwersiteti».

Ýaşlar — döwrüň geljegi

8-nji oktyabrda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetinde wagyz-nesihat duşuşygy geçirildi.

Duşuşyk «Türkmenistanda ýaşlar barada döwlet syýasatynyň 2031-nji ýyla çenli Döwlet maksatnamasyny» we ony amala aşyrmak boýunça ýerine ýetirilmeli çäreleriň Meýilnamasyndan gelip çykyan wezipeleri üstünlikli durmuşa geçirmek maksady bilen guraldy.

Çykyş edenler Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisiniň taryhy ähmiýetini we onda kabul edilen çözümleriň wajyplygyny bellediler. Ýaşlar barada kabul edilen maksatnamalar bolsa olaryň watansöýüjilik ruhunda terbiýelenmegine uly ýardam berýär. Bellenilişi ýaly, ýaşlar üçin döredilýän giň mümkinçilikler halkara derejesindäki hyzmatdaşlygyň ösmegine goşant goşýar. Hususan-da, ýurdumyzyň ýokary okuw mekdepleriniň halkara düzümlere we ÝUNESKO-nyň

torlaryna girizilmegi aýratyn bellenilmäge mynasypdyr.

Çykyşlarda bagtyýar ýaşlaryň ylymda, bilimde, sportda we medeniýetde ýokary netijeleri gazanýandyklary buýsanç bilen nygtaldy. Çärä gatnaşyjylar ýaşlar baradaky aladalary üçin Gahryman Arkadagymyza we Arkadagly Gahryman Serdarymyza tüýs ýürekden hoşallyk sözlerini aýtdylar.

«Türkmen uniwersiteti».

«Bilermenler» zehin bäsleşigi

Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersiteti ýurdumyzyň ýokary okuw mekdepleriniň talyplarynyň arasynda «Türkmenistanyň halkara başlangyçlary: sebit durnuklylygynyň we abadançylygynyň girewi» ady bilen «Bilermenler» zehin bäsleşigini yglan edýär.

Bu çäre Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwrüniň «Garaşsyz, baky Bitarap Türkmenistan — bedew batly at-myraýyň mekany» ýylynda hormatly Prezidentimiziň alyp barýan parahatçylyk söýüjilikli daşary syýasatynyň esasy ugurlaryny, döwletimiziň halkara başlangyçlarynyň hukuk esaslarynyň mazmunyny hem-de halkara hukugy baradaky bilimleri

ýaşlaryň arasynda ýaýratmak maksady bilen guralýar.

Bäsleşige ýurdumyzyň ýokary okuw mekdepleriniň hukuk öwreniş hünäriden beýleki ugurlarda bilim alýan talyplary gatnaşyp bilerler. Düzgünnama laýyklykda, bäsleşige her ýokary okuw mekdebinden bir topar gatnaşyp bilýär. Toparyň düzümi 6 sany esasy, 2 sany ätiýaçdaky talypdan ybarat bolmalydyr.

Zehin bäsleşigi 2026-njy ýylyň 30-njy oktyabrynda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň himiýa fakultetinde geçiriler. Giňişleýin maglumatlary uniwersitetiň resmi saýtyndan alyp bilersiňiz.

«Türkmen uniwersiteti».

Ösüşleriň ýoly bilen

GARAŞSYZLYK BINÝADYDYR
TÜRKMENIŇ

Her bir halkyň taryhy, onuň hakyky kemala geliş mekdebidir. Garaşsyzlyk halkymyzyň asyrlarboýy kalbynda beslän in belent arzuwy, milli buýsanjy we ruhy daýanjydyr. Öz ata Watanynda azat, parahat we bagtyýar ýaşamakdan uly bagt ýok bolsa gerek. «Garaşsyz, baky Bitarap Türkmenistan — bedew batly at-myra-dyň mekany» ýylynda mukaddes Garaşsyzlygymyzyň 35 ýyllyk baýramy uludan toýlandy. Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň ýolbaşçylygynda mähriban halkymyzyň her bir günü taryhy ähmiýetli wakalara beslenip, taryhyň gatlaryna altyn harplar bilen ýazylyar. Şeýle bagtyýar döwürde ýaşayan mähriban halkymyzyň bir bitewi maşgala bolup, mukaddes Garaşsyzlygymyzyň şanly 35 ýyllyk toýuny zähmet, döredijilik üstünliklerine besläp, ýokary ruhbelentlik bilen giňden belleýärler.

Garaşsyzlyk — ata-babalarymyzyň özbaşdak döwlet gurmak baradaky arzuwlarynyň amala aşmagyna, köp asyrlık milli we ruhy gymmatlyklarymyzy, şeýle hem, arzyly ynsanperwer däple-

rimizi dikeltmäge mümkinçilik berdi. Milli Liderimiziň nygtaýşy ýaly, Watanymyzyň Garaşsyzlygynyň mizemezligi döwletiň hem halkyň jebisliginde jemlenýär. Garaşsyzlyk — halkyň Arşaganat açmasy, milletiň geçmişe-geljege ýaň salýan, erkinlik hem-de parahatlyk mukamy bolup durýar. Türkmenistanyň Garaşsyzlygy türkmen bagtynyň täze belentlige göterilmesidir, ruhunýň we mertebesiniň dabaralanmasydyr. Çünki, Garaşsyzlyk zamanynda merdana ata-babalarymyzyň asyrlarboýy ýüreklerinde ýaşan arzuw-umytlary, erk-islegleri täze öwüşginde hasyl boldy. Garaşsyzlyk halkyň bagtyýar ertirine uzaýan ak ýoluna baky açmejek ýalkym saçdy. Şöhretly taryhy gahrymançylyga beslenen merdana halkymyzyň özbaşdak, Garaşsyz döwlet baradaky asyrlarboýy edip gelen arzuwy 1991-nji ýylyň altyn güýzünde hasyl bolup, Garaşsyz türkmen döwleti emele geldi.

Gahryman Arkadagymyza, Arkadagly Gahryman Serdarymyza halkymyzyň bagtyýar, abadan durmuşy, ýurdumyzyň Garaşsyzlygynyň gülläp ösmegi we

halkara abraýynyň artmagy baradaky alyp barýan ägirt uly işleri üçin türkmen halky çäksiz minnetdarlygyny bildirýär.

Berkarar Diýarymyzyň başlangyçlary dünýä bileleşigi tarapyndan oňlanylyar we ýurdumyzyň halkara abraýy barha belende galýar. Milli Liderimiziň öňden-görüjiligi bilen halkara giňişliginde belent mertebä eýe bolan ýurdumyz bütün adamzadyň ykbalyna dahylly işleri üstünlikli durmuşa geçirýär. Bu bolsa Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Birleşen Milletler Guramasy we onuň agentlikleri bilen ählumumy durnukly ösüşi üpjün etmedäki hyzmatdaşlygynyň, mundan beýläk-de, ösdüriljekdigine we bu babatda oňyn netijeleriň gazanyljakdygyna güwä geçýär.

Garaşsyz Watanymyzda bizi bagtyýar durmuşda ýaşadýan, il-güni, mukaddes topragymyzy söýmekde nusgalyk görde görkezýän Gahryman Arkadagymyza, Arkadagly Gahryman Serdarymyza köp sagbolsun aýdýarys.

Näzik GURBANGELDIÝEWA,
žurnalistika hünäriň 1-nji ýyl talyby.

Ähmiýetli okuw sapaklary

Eziz Diýarymyzda häzirki döwrüň talabyna laýyk gelýän hünärmenleri taýýarlamakda hormatly Prezidentimiz ýokary okuw mekdepleriniň öňünde wajyp wezipeleri goýdy. Şolaryň oňyn çözülmegi üçin Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetimizde uly aladalar edilyär. Professor-mugallymlarymyz enjamlaşdyrylan okuw otaglarymyzda, tejribehanalarymyzda, okatmagyň oňaly usullaryndan peýdalanylýar, umumy, amaly, söhbet we tejribe okuwlaryny gurayýarlar.

Milli bilim ulgamynda «durmuş işi» hünäriň talyplary üçin örän möhüm bolan, ýokary derejeli hünärmenleri taýýarlap yetiştirmek we önümçilikde işläp ýören hünärmenleriň hünär derejelerini döwrebap kämilleşdirmek esasy meseleleriň biri bolup durýar.

Uniwersitetimiz diňe bir nazary maglumatlary bermek bilen çäklenmän, eýsem, magistrleriň, şol sanda «durmuş işi» hünäriň talyplarynyň amaly ukyplaryny ösdürmäge hem aýratyn ähmiýet berýär. Şol nukdaýnazardan sere-dilende, okuw tejribesi we önümçilik tejribesi ýaş nesliň hünär taýdan kämilleşmeginde möhüm orun eýeleýär.

Ýokary bilimli hünärmenleri taýýarlamak maksady bilen, uniwersitetimizde okuw we önümçilik tejribelikleriniň nazary okuwlar bilen utgaşdyrylyşyny döwrebap guramak hem-de kämilleşdirmek işleri ýörite düzülen iş meýilnamasy esasynda alnyp barylýar.

Ýokary okuw mekdepleriniň mugallymlarynyň hünär derejesini ýokarlandyrmak ýurdumyzyň köptaraplaýyn bilim ulgamyň aýrylmaz talaby bolup durýar. Ylym-bilim pudagyň innowasiýa ösüşi-

ne aýratyn üns berýän hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedow we türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyzyň halypa mugallymlaryň we ýaş hünärmenleriň hünär başarnyklarynyň ýokary derejede bolmalydygyny hemişe beläp geçýärler. Döwrüň talaplaryna laýyklykda, milli ykdysadyýetiň käbir pudaklarynyň alyp barýan işlerini kämilleşdirmek üçin ýaşlaryň bilimlerini we başarnyklaryny yzygiderli ýokarlandyrmak, döwrebap tehnologiýalardan baş çykarýan hünärmenleri taýýarlamak ýurdumyza ileri tutulýan ugurlaryň biridir.

Arkadagly Gahryman Serdarymyz «Ýaşlar — Watanyň daýanjy» atly eserinde şeýle belleýär: «Biz halkara hyzmatdaşlygy, şol sanda Birleşen Milletler Guramasy we onuň iri düzümleri, hususan-da, BMG-niň Çagalar gaznasy (ÝUNISEF) bilen gatnaşyklary ösdürmäge möhüm ähmiýet berýäris. Bu gurama eneligi we çagalygy goramak, ýaş nesliň hemmetaraplaýyn ösmegi, maşgalanyň maddy abadançylygyny ýokarlandyrmak, bilim we saglygy gorayş ulgamlaryny kämilleşdirmek, sagdyn durmuş ýörelgelerini wagyz etmek boýunça ýurdumyza amala aşyrylýan maksatnamalaryň durmuşa geçirilmegine işjeň gatnaşýar».

Bu wezipeler ýöriteleşdirilen ylym we bilim edaralarynyň arasynda baglaşylan hyzmatdaşlyk we özara gatnaşyklar baradaky şertnamalaryň çäginde dünýäniň dürli ýurtlaryndan daşary ýurtly hünärmenleri we mugallymlary üçin gurnalan bilim tejribeleriniň giň görüminiň özüne alýar. Muňa mysal hökmünde ÝUNISEF-niň maslahatçysy hanym Salame Namitçeşwiliň okuw saparyny görkezmek bolar.

Saparyň dowamynda doktor Salame Namitçeşwili Seyitnazar Seydi adyndaky Türkmen döwlet mugallymçylyk institutyna we Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetine usulyýet boýunça okuw sapaklaryny berdi. Hanym Salame Namitçeşwiliň okuw sapary 2026-njy ýylyň 29-njy

sentýabryndan 10-njy oktýabryna çenli meýilleşdirildi. Ýokary okuw mekdebimizde okuw sapaklary 7 — 9-njy oktýabr aralygynda geçirildi. Bu okuw

“Okuw sapaklaryň, halkara maslahatlaryň, onlaýn geçirilýän maslahatlaryň in uly ähmiýeti nazary bilimiň önümçilikdäki hakyky meseleler bilen utgaşmagydyr. Ýokary okuw mekdepleri öz okuw meýilnamalaryny dünýä bazarynyň häzirki zaman talaplaryna laýyklykda täzeleýärler. Bu bolsa talyplaryň okuw gutaran badyna «taýýar hünärmen» hökmünde işe girişmäge we halkara derejede bäsdeşlige ukyply bolmagyna şert döredýär.”

sapaklar jemgyýetçilik ylymlary boýunça «durmuş işi» hünäriň bakalawr maksatnamasyna laýyklykda nazary we amaly dersleri okatmagyň usulyýetine we okuw maksatnamalaryny işläp düzmeklige, mugallymlaryň hünär ussatlygyny kämilleşdirilmegine gönükdirildi. Mundan başga-da, talyplar bilen bilelikde ýörite umumy we amaly sapaklar geçirildi.

Okuw meýilnamasy, esasan hem, «Çagalar, ýaşlar we maşgalalar bilen durmuş işi: çagalary goramagyň ugurlary boýunça», «Toparlar, bileleşikler we guramalar bilen durmuş işi», «Durmuş işiniň esaslary», «Türkmenistanda durmuş işi ulgamynda bilimleriň we hünär bilimleriniň ösdürilmegi», «Talyplaryň hünär başarnyklaryny görkezmegiň serişdesi hökmünde durmuş işi boýunça amaly sapaklary gurnamak», «Talyplaryň tejribe işleri bilen tanyşmak we tejribelik işleri boýunça berkidilen halypa mugallymlary bilen duşuşmak», «Durmuş işi bakalawr ugry boýunça diplom işleriniň saýlap alan temalary we olaryň ähmiýeti» «Durmuş işi boýunça diplom işleriniň temalaryny işläp taýýarlamak,

derňew işlerini alyp barmak we olara bildirilýän talaplar» mowzugyndaky ýerli tematiki sapaklary öz içine aldy. Okuwýň dowamynda dürli toparlaýyn işleriň we gepleşikleriň, durmuş işini öwrenmek başarnyklaryny ösdürmegiň ähmiýeti we bu ugurda talyplara täsir etmegiň aýratynlyklary ara alnyp maslahatlaşyldy.

Halkara derejedäki okuw sapaklary, ylmy-amaly maslahatlar diňe bir bilimiň däl, eýsem, amaly tejribäniň täze sepgitlerini kesgitleýän strategik ähmiýetli çäredir. Okuw we önümçilik tejribeligine bagyşlanan şeýle maslahatlar talyplaryň, mugallymlaryň hem-de önümçilik hünärmenleriniň arasynda «bilimler köprüsini» guramaga hyzmat edýär.

Ýurdumyz Birleşen Milletler guramasyň Çagalar gaznasy bilen yzygiderli aragatnaşyk saklaýar we bu ugurda köpugurly işleri alyp barýar. ÝUNISEF-niň 2026 — 2030-njy ýyllara niýetlenen ata Watanymyz üçin Ýurt maksatnamasynyň durmuşa geçirilmegi bilen baglanyşykly hyzmatdaşlyk gatnaşyklary ýola goýulýar.

Umuman aýdanymyza, okuw sapaklarynyň amaly we nazary ugurlary bir-birlerini doldurýan möhüm tapgyrlardyr. Bu okuw sapaklarynyň üsti bilen alnan başlangyç ukyplar önümçilik tejribesi bilen kämilleşdirilýär. Bu iki görnüşli tejribe ýaşlaryň hünär taýdan kämil, başarnykly we bäsdeşlige ukyply hünärmen bolup ýetilmeginde uly ähmiýete eýedir.

Biz ýaşlara okamaga, işlemäge uly mümkinçilikleri döredip berýän Gahryman Arkadagymyza hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyza köp sagbolsun aýdýarys!

Döwlet BAÝMYRADOW,
jemgyýeti öwreniş ylymlary kafedrasynyň uly mugallymy,
syýasy ylymlaryň kandidaty.

Sapargeldi KAKAJYKOW,
jemgyýeti öwreniş ylymlary kafedrasynyň mugallymy.

Türkmenistanyň biodürlüligi we durnukly ösüş

— *Türkmenistan BMG-niň Biologik köpdürlülük hakynda Konwensiýasynyň hem-de Kunmin-Monreal ählumumy Çarçuwaly maksatnamasynyň maksatlaryny hem-de ýörelgelerini yzygiderli goldaýar. Biz bioköpdürlüligiň azalmagynyň, howanyň üýtgemeginiň, çölleşmäniň we topragyň ýaramazlaşmagynyň ekologiýa howpsuzlygyna hem-de ýurtlaryň durnukly ösüşine gönüden-göni täsir edýän özara baglanyşykly wehimler bolup durýandygyndan ugur alýarys.*

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar BERDIMUHAMEDOW.

Biologik dürlüligi, aýratyn-da, seýrek duşýan, gymmatly görnüşleri we tebigy populýasiýalary gorap saklamak hem-de köpeltmek umumadamzat ähmiýetli wajyp meseleleriň biri hasaplanýar. Dünýä ýurtlarynda aýratyn goralýan tebigy ýerlerde görnüşleri we toplumlary (populýasiýalary) gorap saklamak, dikeltmek we sanyny artdyrmak, seýrek we ýitip barýan görnüşleri öňki ýiten ýerlerine gaýtaryp getirmek, täze ýerlere uýgunlaşdyrmak bilen bagly işler, ösümlikleriň seýrek görnüşlerini medeni şertlerde ösdürip ýetişdirmek we olaryň tebigy ýaýran ýerlerini gorap saklamak, tebigatyň ýyl ýazgysyny yzygiderli ýöretmek, täze ylmy maglumatlary toplamak, ekologiýa ýagdaýy hem-de ilatyň habarlyk derejesini ýokarlandyrmak boýunça işler alnyp barylýar.

Biologik dürlülük — munuň özi janly bedenleriň, şeýle hem, ekoulgamlaryň we ekologik hadysalaryň dürlüligidir. Biologik baýlyklar iki topara: ösümlük we haýwanat baýlyklaryna bölünýär. Olaryň köpdürlüligi biologik dürlülük adalgasy arkaly aňladylyr. Türkmenistanyň biodürlüligi baýlygy we täsinligi bilen tapawutlanyp, ösümlük we haýwanat dünýäsiniň ösüp kemala geliş taryhy, geografik ýerleşiş, Ýer üstüniň görnüş aýratynlygy bilen şertlendirilendir. Ol görnüşleriň döreýän merkezleriniň biri bolup, ekologiýasy, gelip çykyşy we biogeografik toplumlara deňişiligi boýunça tapawutlanýan görnüşleriň ýaýran meýdanlarynyň biri-biriniň üstüni örtýän ýeri hökmünde meşhurdyr.

Häzirki döwürde Türkmenistanyň biodürlüligi 19 müň 747 görnüşden ybarat bolup, olaryň 7 müň 64-si ösümlükler, 12 müň 683-si hem haýwanlardyr. Biodürlüligi düzümi we ýurduň tebigy-geografik ýerleri, aýry-ayry taksonlaryň düzümi hem sany boýunça ep-esli tapawutlanýar. Türkmenistanyň çäklerinde ösümlüklerden şu aşakdakylar hasaba alnandyr: pes derejeli ösümlükleriň 3 müň 924 görnüş, şol sanda: toprak bakteriýalary — 42, suwotular — 827, kömelekler — 2 müň 585, lişainikler — 470; ýokary derejeli ösümlükleriň 3140 görnüş, şol sanda: 140 — moh görnüşliler we 3 müňden gowrak damarly ösümlükler, olar öz gezeginde: hwoş görnüşlileri (2), paporotnik görnüşlileri (17), aýyk tohumlylary (12) we güllüleri, ýagny aýyk tohumlylary (2 müň 969) öz içine alýar. Güllüler ösümlükleriň iki üleşlileriň (magnoliopsidler) 2 müň 502 görnüşinden we bir üleşlileriň (liliopsidler) 467 görnüşinden ybaratdyr.

Ýurduň daglyk böleginiň lihenofaunasy beýleki ýerlere görä has oňat öwrenilendir. Ýurduň lişainikleriniň tapylanlarynyň 422 görnüş Köpetdaga, 240 görnüş Köýtendaga deňişlidir.

Türkmenistanyň mohlary 2 klasyň, 26 maşgalanyň we 57 urugyň 140 görnüşinden ybarat. Olaryň esasy görnüş dürlüligi ýurduň daglyk böleginiň, esasan hem, Köpetdagyň paýyna düşýär. Türkmenistanyň damarly ösümlükleri 828 uruga we 118 maşgala deňişli 3 müň görnüşden (dünýä florasynyň 1 göterimine golaýy) ybaratdyr. Has iri maşgalalar — çylşyrymly güllüler ýa-da astralar, kösükliler, daneliler, ata-

nak güllüler we selmeler ýurduň damarly ösümlükleriniň görnüş düzüminiň 45 göterimine golaýyny düzýärler, 16 maşgala 46 görnüşden ybaratdyr, 21 maşgala bolsa diňe 1 görnüşden ybaratlygy (monogörnüş) bilen häsiýetlendirilýär.

Damarly ösümlükleriň florasynyň 1 müň 200-den gowrak görnüşleriniň dermanlyk, azyklyk, tehniki çig mal ähmiýeti bardyr. Bu babatda has möhümlerine adaty pisse, grek hozy, badam, itburun, ýowşanlar we başga-da köp görnüşler deňişlidir.

Türkmenistanyň oňurgaly haýwanlary 47 topara, 114 maşgala we 363 uruga deňişli 683 görnüşden ybarat bolup, olar dünýäniň oňurgaly faunasynyň 1,9 göterimini düzýärler. Görnüş dürlüligi boýunça in baý klas guslardy (376 görnüş, 51 maşgala, 23 topar).

Balyklarda (115 görnüş, 19 maşgala, 12 topar) şu aşakdakylar in köp görnüş dürlüligi bilen tapawutlanýar: kepirler — 38, münňürtler — 34.

Süýdemdirijilerden (104 görnüş, 26 maşgala, 7 topar) görnüş babatda in köp görnüşler şu aşakdakylardyr: ýylmanak burunly ýarganatlar 15, homýaklar 11, atýalmanlar 11, ýerköwüjiler 7, samyrlar 7, pişikler 7, boz sýcanlar 6 we içi boş şahlylar 6. Tegelek agyzlylar klasy diňe 1, ýerde-suwda ýaşaýanlar bolsa 5 görnüş in içine alýar.

Beýan edilen oňurgasyzlaryň arasyn-da has köpdürlüligi bilen mör-möjekler tapawutlanýar: gaty ganatlylar 1 müň 550, perde ganatlylar 1 müň 500, teňňeganatlylar 1 müň 450, ikiganatlylar 1 müň, deňganatlylar 750, gönüganatlylar 180, torjumakganatlylar 150 görnüş in içine alýar.

Türkmenistanyň haýwanat dünýäsi diňe bir görnüş taýdan dürli bolman, eýsem, gelip çykyş boýunça-da dürlüdür. Diňe Türkmenistan üçin häsiýetli haýwanlardan başga, bu ýerde Hindistanda, Alynký Aziýada, Demirgazyk we Merkezi Aziýada, Kawkazda, Ortaýer deňiz sebitlerinde, Gazagystanda duşýanlary hem ýaşaýar. Bulara gum pişigi, türkmen ýalmany, jeren, bozsyçan, çöl towşany, garagulak, geçigaplaň, alaňnyrt deňişlidir. Amyderýada duşýan, bekre balyklar maşgalasyna deňişli bolan pilburun Demirgazyk Amerikada Missisipi derýasynda hem duşýar.

Türkmenistanda tokaýlyk ýerler azdyr. Bolanlary hem, köplenç, daglarda, derýa jülgerlerinde, suwarymly ýerlerde we çägel çöllerde (sazak, ojar tokaýlary) ýaýrandyr.

Dag tokaýlary Köpetdag gersiniň, Uly we Kiçi Balkanyň, Köýtendagyň ýokary beýliklerinde duşýar we bölekleyin ýaýrandyr. Daglaryň umumy meýdany 497 müň gektar bolup, sonuň 102,2 müň gektar ýeri tokaý agaçlary bilen örtülendir. Orta hasap bilen agaç ätiýaçlygy 17,5 m³/ga.

Daglarda, esasan, arça, pisse, badam, kerkaw, dagdan agajy, grek hozy, çynar, garagaç we ş.m. ösýärler. Çöller agaç we gyrymsy ösümlüklere baýdyr. Bir gektar ýerde agaçlaryň we gyrymsy ösümlükleriň 300 — 600 sanysy gabat gelýär. Oazislere ýakyn ýerlerdeki çägeliklerde, esasan, çerkez, gandym ösýär. Derýalaryň kenarykalarynda, çaylymlarynda jeňňellikler ýaýrandyr. Bu ýerde tokaý agaçlarynyň düzümi dürlüdür. Mysal üçin, toraňny, ýylgyn, igde ýaly ösümlükleriň tokaýy bardyr. Toraňny tokaýlygynda agaçlaryň boýy 12 — 14 metre ýetýär. Bu tokaýlykda igde agajynyň ýek-tük düýpleri duş gelýär. Igde agajy, köplenç, özbaşdak tokaý bolup ösýär. Igde boýy 5 — 7 metre ýetýän, ýakymly ysly gülli we köp hasyl berýän agaçdyr.

Gyrymsy agaçlardan tokaýlyklarda has köp ýaýrany ýylgynydyr. Ýylgyn, köplenç, şor topraklarda ösýär. Onuň ownujak gyzgylt gülli pürjagazlary bar. Derýa jülgerinde buýanlar hem giň meýdany tutýar. Türkmenistan Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwlet bolandan soňra Garagum çölüniň ekologiýasyny gowulandyrmak üçin işler geçirilip başlandy. Hormatly Prezidentimiziň ýurdumyzy bag-bossanlyga

hem-de daşky gurşawa dahylly meseleler boýunça adyl kazyýetlige elýeterlik haýndaky (Orhus) konwensiýany we Hazar deňiziniň deňiz gurşawyny goramak baradaky çarçuwaly (çäklendiriji) konwensiýany — tassyklady; Merkezi Aziýanyň durnukly ösmegi üçin töwerekdäki gurşawy goramak boýunça çäklendiriji (çarçuwaly) Aşgabat konwensiýasyna gol çekdi, sonuň bilen bilelikde durnukly ösüş üçin töwerekdäki gurşawyň meselelerini çözmek boýunça hyzmatdaşlyga özüniň taýýardygyňy görkezdi. Ýurduň mümkinçiligini ýokarlandyrmaga we işjeň hereketli ösmegini üpjün etmäge gönükdirilen giň gerimli ykdysady, durmuş we tebigaty goraýyş çäreleri amala aşyrylýar. Şu gün Türkmenistan töwerekdäki gurşawyň ähli düzüjilerini (komponentler) aýap saklamak boýunça dünýä jemgyýetçiliginiň önünde durýan meseleleri çözmäge özüniň önjeýli goşandyny goşýar. Döwlet tarapyndan amala aşyrylýan ekologik syýasat 1992-nji ýylda Rio-de-Žaneýroda taryhy Ýer Sammitinde kabul edilen «XXI Asyr üçin gün tertibi» konsepsiýasynda berkidilen ýörelgelere we maksatlara doly möçberde laýyk gelýär.

Türkmenistan tarapyndan tassyklanylýan ekologik konwensiýalardan gelip çykýan borçnamalara görä tebigy gurşawy goramak meselelerini çözmegini ilertutullarlykly bolmagynyň, ýagny ilertitutulmagynyň; ýaşaýyş ähli jähtlerinde ekologik talaplaryň utgaşdyrylmagyny; edilýän işleriň ähli görnüşlerine ekologik taýdan baha berilmegini we döwlet ekologik ekspertizasynyň geçirilmegini; tebigaty goraýyş kanunçylygynyň kämilleşdirilmegini; kanunçylyk namalar taslamalarynyň ara alnyp maslahatlaşylmagyna we tebigaty goramak barada kararlaryň kabul edilmegini raýatlaryň gatnaşdyrylmagyny; töwerekdäki gurşawy goramak ugrundaky halkara gatnaşyklarynyň mundan beýläk hem ösdürilmegini we ş. m. öz içine alýan ýörelgesi esas bolup hyzmat edýän baş ugurdyr.

Halkara konwensiýalarynyň düzgünlerini berjaý etmek bilen baglanyşykly ýatlanan we beýleki baş ugur meseleleri Türkmenistanda üstünlikli çözülýär. Soňky ýyllarda hut şol görkezilen meseleleri çözmäge gönükdirilen halkara guramalary tarapyndan goldanylýan iri ekologik taslamalar ýerine ýetirildi. Ol taslamalary amala aşyrmagyň barşynda wajyp hereket maksatnamalary: Biodürlüligi gorap saklamagyň baş ugry we hereketler meýilnamasy, Türkmenistanda Çölleşmäge garşy göreş boýunça hereketleriň milli meýilnamasy, Merkezi Aziýa ýurtlaryna klimatyň bütin dünýäde üýtgemeginiň önüni almak boýunça olaryň borçnamalary babatda tehniki kömek bermek we beýlekiler işlenilip düzüldi.

Şeýlekde, milli ekologik baş ugurlar we halkara tebigaty goraýyş ylalaşyklary Türkmenistan tarapyndan belli bir maksatly we ýeterlik ýokary guramaçylykly derejede berjaý ediliýär.

Ýurdumyzyň tejribesiniň görkeziji ýaly, elbetde, tebigaty goraýyş baş ugruny kämilleşdirmek, bütindünýä ekologik konwensiýalaryny berjaý etmegiň netijeliligini ýokarlandyrmak üçin halkara guramalar bilen hyzmatdaşlygy mundan beýläk hem kämilleşdirmeginiň we Türkmenistanyň milli hem tebigy aýratynlyklaryny göz önünde tutup, tebigaty goramagyň halkara tejribesini ulanmagy tijendirmeginiň ýollaryny gözlemegi dowam etdirmek, onuň beýleki halkara konwensiýalara birikmek mümkinçiligine seretmek maksadalaýykdyr.

Gapurjan HAMRAÝEW,
gidrometeorologiýa kafedrasynyň
müdiri, geografiýa ylmlarynyň
kandidaty.

Talybyň döredijilik ussahanasyndan

Talyplygyň soňky güýzi

(Oýlanma)

**Syr alyp, syr berişýän
Söwer dostuma meňzäp,
Kakdyň ýene gapymy,
Meniň paýhasly güýzüm.**

Hawa, dogrudan hem, Gurban-nazar Ezizowyň beýan edişi ýaly, bu agras paslyň gelmegi bilen ynsan hakydasy geçeni ýatlap, birsalym ýatlamalaryň ummanyna gark bolýar. Misli bu pasyl durmuşyňy duýguly dünýä boýap, göz önünde ýatlamalar kitabyňy açyp goýýan ýaly...

Ynha, menem bu gün durmuş kitabyňa süýji ýatlamalary bagyş eden tylla güýzüm bilen kalbymda joşup atygşyň syrlarymy, duýgularymy, buýsanjymy paýlaşasym geldi.

Ynsan ömrüne aýratyn bir many çaýýan talyplygyň ilkinji basgançaklarynam ýene şol altyn güýzde basýarys...

Güýzüň ilkinji günleri. Tämiz säher. Sergin şemal. Uniwersitete barýan ýodalar bilen ilkinji ädimler. Buýsanç başly ogul-gyzyny kükreginde göterýän Watan topragynyň bark urýan ysy. Tolgunmadan, begençden ýaňa balkyldaýan gözleriň bilen başlary gök direýän ýokary okuw mekdebini synlamak we onuň goýnunda talypdygyna buýsanmak... Bu duýgular beýan ederden sözler ejiz gelýär, ony diňe ýaşap görmeli.

Şu gün şol ýollardan ýene geçip barýarkam, ýüregimde üýtgeşik bir duýgy döredi. Bir wagtlar ilkinji gezek ädimlerimiň ýerine häzir başýan yzlarymdan dörän sary ýapraklaryň sygyrdysy talyplygyň soňky güýzüdigini ýatlatdy. Şol bir binalar, şol bir basgançaklar, şol bir howly... ýöne men öňki men däl. Dört ýyl mundan ozalky tolgunyp, täze durmuşyň gapysyndan giren ýaş talyp indi şol gapydan çykмага taýýarlanýan uçuryrma öwrüldi.

Wagt nähili çalt geçýär-ä. Bir wagtlar «Bäs ýyl uzak wagt ahryr» diýip pikir edipdik. Ýöne bäs ýyl hem bir dem ýaly geçýän eken. Indi bolsa şol bäs ýylyň her bir ýylyny aýratyn ýatlama hökmünde ýadynda aýlaýaryn. Birinji ýyl — näbelli ýollaryň başlangyjy. Ikinji ýyl — özüni tapmaga

synanyşyk. Üçünji ýyl — arzuwlaryň ulalyan döwri. Dördünji ýyl — jo-gapkärçiligiň ýakynlaşýandygyny duýdurdy. Başynjy ýyl... Indi bolsa talyplygyň soňky güýzüniň gujagynda.

Belki-de, şonuň üçindir güýzüň şu ýylky reňkleri maňa öňkülerden başgaça görünýär. Sary ýapraklaryň

her biri edil bäs ýylyň bir sahypasy ýaly. Ine, biri — ilkinji tanyşlyklaryň, biri — bile gülşen kursdaşlaryň, ýene biri — synaglaryň, aladalaryň, gijä çenli dowam eden taýýarlyklaryň ýatlamasy. Şemal öwüşýär-de, ýapraklary ýuwaşlyk bilen ýere düşürýär. Men bolsa olaryň her biriniň yzyndan seredip, «Şu pursat hem indi geçmişe öwrülýär» diýip, içimi gürläýärin.

Talyplyk ýyllary diňe sapaklardan, synaglardan, bahalardan ybarat däl eken. Ol ýyllar adamyň özüni tanap başlan ýyllary eken. Özüne ynanmagy, ýalňyşyp täzedan synanyşmagy, dostlugyň gadyr-gymmatyna düşünmegi, mugallymyň bir sözünden uly many tapmagy, käte bolsa hiç zat aýtman ýanynda duran adamyň gadyrlydygyny duýmagy öwredýän ýyllar eken.

Men bolsa bäs ýyllyk talyplyk ýolumyň dowamynda bir zada has aýdyň düşündim: söz diňe ýazylmaýar, söz ýaşalýar.

Žurnalistika hem meni hut şu hakykata has ýakynlaşdyrdy. Galamyzyza ilýän her bir sözde bir adamyň ykbaly, bir maşgalanyň şatlygy, bir

ynsanyň arzuwy, käte bolsa tutuş bir jemgyýetiň ýüzi bolup biler. Şonuň üçin bu hünäri saýlamak diňe bir käre saýlamak däl, dünýä seredişimizi saýlamak boldy.

Indi talyplygyň soňky güýzünde oturyp, ilkinji ýazgylarymy ýatlaýaryn. Ilkibaşda bir sahpany dol-durmak hem uly iş ýaly görünýärdi. Her bir sözi ölçäp-dökýärdik. Bir sözlemede näçe many bardygyny öwrenýärdik. Indi bolsa şol ilkinji ädimler ýylgyryp ýatlaýan ýatlamalaryma öwrüldi.

Bu — meniň durmuşymda soňky talyplyk güýzi!

Indiki güýz hem ýene sary ýapraklar bilen geler. Ýene sergin şemal öwser. Ýene şäheriň köçelerinde güýzüň tanyş ysy ýaýrar. Ýöne men şol güýzde talyp bolup bilmerin. Şol sebäpli şu gün her bir ýapragyň düşüşine başgaça seredýärin. Wagtyň hem edil şol ýapraklar ýaly elimizden ýuwaşlyk bilen sypyp gidýändigini duýýaryn. Emma men asla gynanamok. Sebäbi her bir soňlanma — bir başlangyjyň bosagasy.

Ýöne haýsy ýerde bolsam-da, ýüregimiň bir ýerinde sary ýaprakly güýz, uniwersitetiň tanyş ýollary we ýaşlygyň iň owadan ýyllary ýaşar. Çünki adam käbir ýerlerden gidýär, ýöne käbir ýerler adamyň hiç haçan gitmeýär. Şu gün men talyplyk ýyllarymy seredip, diňe bir «geçip gitdi» diýesim gelenok. «Men bagtly» diýesim gelýär.

Güýz bolsa ýene dowam eder... Ýapraklar düşer, günler geçer, ýyllar çalşar.

Ýöne bir ýerde, meniň kalbymyň iň çuň ýerinde, sary ýapraklaryň arasynda men hemişe ýaş talyp bolup galaryn.

Talyplygyň soňky güýzi — talyplyk ýyllarymyň soňky sahypasy. Ýöne durmuş kitabyňyň iň ýatdan çykma-jak sahypalarynyň biri hökmünde ol sahypa hiç haçan ýapylmaz.

Laçyn BEGZADAÝEWA,
žurnalistika hünäriňiň
5-nji ýyl talyby.

Antik miflerden häzirki zamana

Kanadaly meşhur şahyr, esseçi, filolog we antik edebiýatyň terjimeçisi Enn Karson 8-nji oktyabrda Şwesiýanyň akademiýasy tarapyndan edebiýat boýunça Nobel baýragyna mynasyp görüldi.

Akademiýa onuň döredijiligini «nugawy däpler bilen oýunly gepleşikde häzirki zaman edebiýaty üçin täze formalary döreden batyrgaý we ugurtapyjy döredijiligi üçin» diýip suratlandyrdy.

76 ýaşly ýazyjynyň häzirki wagta çenli eserleri dünýäniň köp dillerine terjime edildi. Enn Karson Kanadanyň we ABŞ-nyň uniwersitetlerinde nusgawy

«Enn Karson özüne hormat goýýan her bir filolognyň okamaly azyndan bir kitabynyň awtorydyr».

Pawel BASINSKI, rus edebiýat tankytçysy.

dillerden we edebiýatdan sapak berýär. Ol Simonidiň, Eshiliň, Sofoklyň we Katullyň eserleriniň terjimeçisidir. Ol öz goşgularyna nusgawy mifologiyany girizendir. Goşgy bilen ýazylan «Gyzylyň awtobiografiýasy» romannda Gerion we Gerakl baradaky antik rowaýat täzeçe işlenildi. Ýazyjynyň iň soňky uly işi bolan «Nädogry kada» atly kitaby bolsa 2024-nji ýylda çap boldy.

Okyjylaryň köpçüliginiň dürli garaşsyna görä, şu ýyl Nobel baýragyny häzirki zaman edebiýatyna uly täsir eden Haruki Murakami, Mişel Uelbek, Tomas Pinçon we Salman Ruşdi ýaly ýazyjylaryň biriniň almagyna garaşylýardy. Ýöne baýrak kanadaly şahyr hem-de esseçi Enn Karsona gowşuryldy. Edebiýatçylaryň we synçylaryň köpüsi üçin bu garaşylmadyk täzelik boldy. Şeýle-de bolsa, akademiýa onuň antik mirasy döwrebap sygryýet bilen utgaşdyrýan köpöwüşginli we özboluşly döredijiligine ýokary baha berdi. Şeýlelikde, Enn Karson öz gezeginde bu belent baýraga mynasyp bolan sanlyja zenan şahyrlaryň birine öwrüldi. Onuň bu üstünligi häzirki zaman sygryýetine we antik edebiýata bolan gyzyklanmany täzedan dikeltmäge uly itergi berer diýlip garaşylýar.

Nobel komitetiniň başlygy Anders Ulsson onuň usulyny bir sözlem bilen şeýle suratlandyrdy: Enn Karsonyň ýazan zatlarynyň tas hemmesi filolognyň sözlere bolan aşa höwesi bilen şahyryň täze manylary açmaga bolan isleginiň çatrygynda ýerleşýär.

Taýýarlan Allanur ÇARYÝEW,
türkmen dili we edebiýat hünäriňiň 5-nji ýyl talyby.

Owadan bolup görünmegiň psihologik tärleri

Biziň ählimiz gündelik durmuşymyza özümize serenjam berýäris. Häli-şindi şahsy gigiyenanyň talaplaryny berjaý edip, bedenimize ideg edip durýarys. Egin-eşiklerimizi saýlanymyza, özümize gelişjek zatlary modanyň talaplaryna görä saýlamaga çalyşýarys. Bularyň ählisi durmuşymyzyň aýrylmaz bölegine öwrüldi. Şu ýerde döwrüň talabyna görä öz asyl keşbiňdenem owadan bolup görünmegiň ylmy barlaglar tarapyndan subut edilen psihologik usullaryny siziň dykgatyňyza ýetirmek isleýäris.

Birinji tärl. Bu usulda alymlar tejribe geçirilýän adamlara nätnyş adamlaryň suratlaryny görkezipdirler. Suratlardaky adamlaryň

ýüzi simmetrik gurluşlary bir-birleriniňkä meňzemändir. Şol bir wagtda tejribe geçirilýän otagda olara bildirmän, her dürli ysly (ýakymсыз yslyardan dürli gülleriniň yslyna çenli) haýsy suraty synlaýanlygyna görä sepipdirler. Tejribe garaşylmadyk netijeleri beripdir. Tejribede adamlaryň suratlaryny synlaýanlara gowy ysly ysgadalarynda suratdaky adamlaryň ýüz keşbiniň gозelligini has ýokary baha beripdirler. Haçan-da, erbet ysly alanlarynda welin, pes baha beripdirler. Adamyň beýnisiniň işleýşi boýunça haçan-da, duýgy kanallarynyň biri (biziň ýagdaýymyza ys alyş) lezzet alanda ol beýleki kanalynyň (görüş) bahalandyryşyny ýokarlandyryr.

Ikinji tärl. Alymlaryň ylmy barlaglarynyň netijelerine görä adamyň ýüzüniň mimikasy onuň owadanlygynyň bahalandyrylyşyna oňyn täsir edip bilýär. Adamda biologik-estetik jähtden owadan simmetrik ýüz keşbiniň bolmadyk ýagdaýynda-da hakyky ýylgyryş syn edýän adamyň ünsüni özüne çekip bilýär. Haçan-da, biz ýylgyranymyza ýüzümiziň myşsallary işjeňleşýär. Syn edýän adamyň beýnisi bu signaly, umuman alanynda, oňyn hasap edip, adamyň kemter ýerlerine göz ýumýar.

Üçünji tärl. Tejribede adamlaryň ellerine gyzygyn kofe we sowuk suw berdiler. Şonda nätnyş adamlaryň daşky keşplerini

bahalandyrmagy sorapdyrlar. Elinde gyzygyn kofani saklap duran adamlar, köplenç ýagdaýda, adamlaryň daşky keşplerine ýokary baha beripdirler. Alymlaryň aýtmaklaryna görä, bu biziň gadymy instinktlerimiz bilen baglydyr.

Dördünji tärl. Owadanlygy, gозelligi duýup bilmek, görüp başarmak, köplenç ýagdaýda, biziň niredede durandygymyza bagly bolýar. Goh-galmagally ýerlerde umumy stress ýagdaýy ýokarla-

nyp, adamyň beýnisi ýokary go-raglylyk ýagdaýyna geçýär. Onuň tersine, pessajýa, gulaga ýakymly, köşeşdiriji sazly diňlänimizde, dofaminiň bölünip çykmagy ýokarlanýar. Şeýle ýagdaý bize garşymyzdaky adamy oňyn tarapdan kabul etmegimize eltýär.

Bäşinji tärl. Adamyň kaddykamaty onuň bedeniniň dilidir. Adam egrilip, бүkүlip yörände, bu syrkawlygyň, gowşaklygyň alamaty hasaplanýar. Haçan-da, adam kamatyny dik tutanda, başyny göni saklanda bedenini has oňyn tarapdan görkezýär. Ol bedende kortizolyň derejesini ýokarlandyryp özüne bolan ynamyňy hem artdyryr.

Taýýarlan Toýly BABAYEW,
žurnalistika hünäriňiň
3-nji ýyl talyby.

Syýadan syzylan setirler

Ýürek ýagdaýy

Öňküsinden ýukalypdyr ýüregim,
Gizlenip bilenok gözlermiň nemi.
Ýa-da seni artyk harladymmykam?!
Bagyşla gursagym, bagyşla meni.

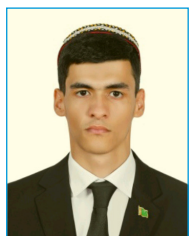
Agaçdan döwülen ýaşajyk şaha,
Gunçadan aýrylan bagül parasy.
Bulaň bary gamlanmaga sebäpkär,
Durşy gussa Asman-Zemin arasy.

Bagryma siňdirip zaryn owazy,
Derde derman edýän ýşkyň awusyn.
Gözellikmi?
Ýok, ol — aýrallyk peýzažy
Elwan reňkli ýelekleri tawusyň.

Dodagyn kemşerdip, müzzerip otыр.
Oýnagyn elinden aldyran çaga ...
Ol jäjek tapyndy,
A, maňa welin,
Sebäp bar günuzyn gama batmaga.

Bu ýagdaýa neneň düşünişip bolar,
Nämedenkä kalbyň beýle gysmasy?!
Ýasama şatlykdan ezizdir ýöne,
Tämir ýürekleriň kämil gussasy.

Ilmyrat BABAÝEW,
žurnalistika hünäriniň
5-nji ýyl talyby.

Juwanlyk söýgüsi

Hoş geldiň dünýäme juwanlyk söýgi!
Seni duýup, gowşap gitdi damarym.
Arassa çeşmäňden hemişe ganyp,
Her ynsanyň ýüregine damaryn.

Täze dogan şowly, mährem Güneşim,
Asla saňa ýokdurmaryn kirjigem.
Baharym, şatlygym, barlyk bagtym sen,
Düşün, sensiz ýaşap bilmen birjigem.

Söýgim, aýdym borsuň ýolagçylykda,
Öňümden çykana aýdyp bererin.
Synan günüň ýüregimiň goýnundan,
Şondan soň özümi kemli görerin.

Garaňky gursakda ýaşamarsyň hiç,
Ak göwünde bardyr saňa ygtyýar.
Ýoldaşym bol, etmen saňa ikilik,
Seniň bilen bolar göwnüm bagtyýar.

Ýaşa söýgi! Ornap onki süňňüme,
Dem alaryn sorup tämir howaňy.
Diňe ýagşy günde didarlaşaly,
Asman ýaly durý bolsun dowamy!

Dawut HOJAGELDIÝEW,
türkmen dili we edebiýaty
hünäriniň
3-nji ýyl talyby.

Parižankalar deý üst-başyň bezäp,
Atyryn sepinip «Koko-Şaneliň».
Gaýmakly kofäni lezzetli süzüp,
Okap Ezizowyň «Söýgi» sonedin.
Atynyp egniňe nah ýapynjaňy,
«Söýgiň» bentlerinde mesge deý eräp.
Puşkine çenelen ok sapaňçany
Başarsaň, Dantesiň özünden diläp.
Oksuz goýmak hakda pikirlemeňde...
Birdenem, bar ünsüň sowulyp, bugly
penjireden ýola nazar dikeňde
Ýatlarmyň meni?

Parahat BATYROW,
žurnalistika hünäriniň
4-nji ýyl talyby.

Переводчица

Переводчица моя, понимаешь ли чувства,
Что явил не тая, а без них в жизни пусто.
Как же быть без тебя, я отныне не знаю,
Жить нельзя не любя, без тебя, замерзаю.

Понимают глаза больше слов. И отныне
быть капризной нельзя, или чувства остынут.
Есть от музыки дня отзвук тихой печали,
Никого не вина, оказаться вначале.

Радость этим строкам, и они дорогие...
Изменился Мукам, что не видят другие.
Смысл добавь, но тогда приоткрой жизни дверцу.
Будь со мной навсегда. Переводчица сердца.

Мукам БЕКГЫЛЫДЖОВ,
студент 4-ого курса
по специальности
туркменского языка и
литературы.

Gözellik näme?

Gözellik käbämiň ýylgyryşynda,
hem-de agras bakyşynda kyblamyň.
Doganlarmyň maňa «Uýam» diýşinde —
Olar bezegidir meniň dünýämiň.

Gözellik gyzaryp batýan şapakda,
Güneşde, her säher nur bilen dogýan.
Begenç, buýsaň bilen çalnan çapakda
Men şu gözelligi synlaryn doýman.

Gözellik — ýşk bilen ýazylan setir
Hakyky mukam we owazly aýdym.
Hem ýedi ölçenip aýdylan pikir,
Barmy şundan başga gözellik, aýdyň?!

Gözellik — bu dünýäň her bir zerresi.
Hem şu gözelligi gözün görmesi.

Göwher ŞYHBERDIÝEWA,
žurnalistika hünäriniň
2-nji ýyl talyby.

Bendiwan

Bilýän, sen uzakda golum ýeterden,
Ýaşarsyň ýüregimiň içinde.
Ýadyma salýaryn şamar saçlaryň,
Säher ýeli yüzüm sypap geçende.

Seň barlygyň — meniň uly baýlygym,
Iň uly garyplyk — seniň ýoklugyň.
Ýeke galdym bu märekäň içinde,
Bilemden soň ýürekdeşiň ýokdugyn.

Perhat deýin bu hasratyň dagyny
Seň ýanyňa ýetmek üçin bölerin.
Özüň üçin ýaşan bolsam ýaşymy,
Saňa bagyş ederin galan bölegin.

Meniň üçin bu söýginiň bahary
Seň ugrunda güýz deý sowap, solmakdyr.
Dünýäde meň üçin uly erkinlik
Gara gözleriňe ýesir bolmakdyr.

Medet MEDEDOW,
taryh hünäriniň
3-nji ýyl talyby.

Dost

Çoýup çykan Gün bolsaňam,
Ýaşyp gitme şapak bolup.
Aýdym ýaly ýaňlansaňam,
Galaýmaýyn çapak çalyş.

Gyssansam, ýetiş dadyma,
Ýalňyz daldigme ynandyr.
Mätäçdir adam adama,
Ynsan ynsana penadyr.

Aýdyp bereýin ýeňlenim.
Ot bilen guran jeňimde,
Gol bulap, süýji günleriň
Geçip gidenin deňimden

Hem sadalygyň (jyn uran)
Şerabyn içenim suwsap.
Gel, ýürekde lowlap duran
Puşmanlaň alawna suw sep.

Ahwalymy soraşdyrgyn,
Köşeşdir, bagryňa bas-da.
Dünýäniň ýalançydygyn
Ýatdan çykarypdym tasdan.

Sözleşeli, diňle ümsüm,
Küýsänim bilmäniň hakda.
Depämi gaýnadan tomsuň
Kalbyma gelmäni hakda.

Dostluk dünýäni giňeder,
Bir-birege dursaň arka.
Kyn pursatlar piňiňe däl,
Ynam barka, mähir barka.

Gezip yörsün işe gümra,
Gezip yörün aladaly.
Işi biraz goýup gyra,
Gel, dünýäni unudaly...

Alişer
MATÝAKUBOW,
žurnalistika
hünäriniň
1-nji ýyl talyby.

Sport we tehnologiýa

«Tesla» uçýan awtoulagyny görkezdi

«Tesla» kompaniýasy Tehas ştatyndaky «SpaceX» raketa poligonynda täze «Roadster» sportkaryny görkezdi. Awtomobil «SpaceX-iň» inženerleri bilen bilelikde işlenip düzülen howa hereketlendirijileri bilen üpjün edildi. Tanyşdyrylyş çäresinde

awtomobiliň prototipi pandusdan ýokary göterilip, dolandyrylýan öwrümi ýerine ýetirdi. Soňra ol Tesla awtoulaglarynyň üstünden «uçup», howada tersine öwrülüp görkezdi, şeýle-de, beýleki tilsimleri ýerine ýetirdi.

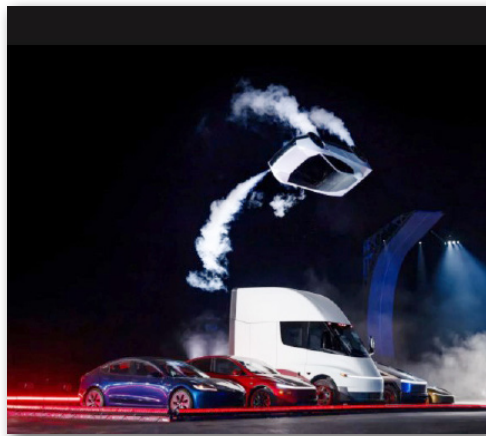
Täze ulagyny tanyşdyrylyş dabarasyna sahna çykan milliarder Ilon Mask sportka-

ryň tomaşaçylary haýran galdyryjakdygyny önünden duýdurdy:

«Bize munuň emeli aň ýa montaj däl-digini subut etmek üçin tomaşaçylar gerek. Siz dünýäde iň näýbaşy awtoulag kompaniýasy bilen iň näýbaşy raketa kompaniýasynyň hyzmatdaşlygynyň netijesine şaýat bolarsyňyz».

Awtoulag aerokosmiki stilde döredildi. Ol iki orunlyk edilip, «Cybertruck» dolandyryş ulgamyny aldy. Öndürji sportkaryň sagatda 0-dan 96 km tizlige 1 sekuntndan hem az wagtda ýetýändigini görkezýän wideony hem hödürledi.

«Roadster-iň» önümçiligine 2028-nji ýylda başlanmagyna garaşylýar. Ýöne awtomobiliň «uçýan» görnüşi diňe «Rocket» bukjasynda elýeterlidir. Ol bir orunlyk awtomobil bolup, umumy ýollarda ulanmak üçin niýetlenen däl. «Tesla» kompaniýasyny esaslandyryjy Ilon Mask «uçýan» «Roadster» sportkarynyň özboluşly «aň» bilen üpjün ediljekdigini aýtdy. Şeýlelik-de,

ulag dürli tilsimleri öz eýesiniň buýrugy boýunça ýerine ýetirip biler.

Şeýle hem, Ilon Mask «Tesla» kompaniýasynyň Tehas ştatyndaky baş edarasynynda «Roadster-i» synagdan geçirmek üçin ýörite enjamlasdyrylan ýol guruljakdygyny hem nygtady.

Görkeziliş wagtynda sürüjisiz awtoulag dik eňňitli rampadan ýokary galdy, ho-

wada agdaryldy, soňra bolsa güýçli howa akymalaryny ulanyp, «Tesla-nyň» beýleki awtoulaglarynyň üstünden uçup geçdi.

Tesla kompaniýasy «Roadster-iň» ilkinji görnüşini 2017-nji ýylda tanyşdyrypdy. Mask köp ýyllaryň dowamynda täze modeli çykaryp bilmän, tanyşdyrylyş çäresini ençeme gezek yza süýşürdi. Hünärmenleriň bellemegine görä, görkezilen tehnologiýa awtoulagynyň howada gysga wagtylyk hereket etmäge ukyplydygyny subut edýär. Emma bu onuň uçar ýaly uzak aralyklara uçup bilýändigini aňlatmaýar.

Şeýlelikde, «Roadster» häzirki wagtda doly derejede uçýan ulag däl-de, eýsem, ýörite itergi ulgamy arkaly howa galyp bilýän innowasion elektrik awtoulagydyr.

Muňa garamazdan, täze tehnologiýa geljekde awtoulag senagatynyň ösüşine täsir edip biljek möhüm synaglaryň biri hökmünde bahalandyrylýar.

«Türkmen uniwersiteti».

Olimpiýa oýunlaryna dolanan sport görnüşleri

2028-nji ýylda ABŞ-yň Los-Anjeles şäherinde geçiriljek XXXIV tomusky Olimpiýa oýunlarynyň maksatnamasyna 36 sany sport görnüşi girizildi. Oýunlaryň guramaçylyk komitetiniň we Halkara Olimpiýa Komitetiniň (HOK) karary bilen maksatnama 5 sany täze we dolanyp gelen sport görnüşi goşuldy: Flag-futbol (Amerikan futbolunyň galtaşmasyz görnüşi), skwoş (ilkinji gezek), kriket (T20 görnüşinde, 100 ýyldan gowrak wagtdan soň gaýdyp gelýär), beýsbol/softbol (gaýdyp gelýär), lakros (gaýdyp gelýär). Olimpiýa oýunlarynyň maksatnamasyna girizilen bu oýunlar diňe bir ýaryş üçin niýetlenen sport görnüşleri bolman, eýsem, beden saglygyny berkitmekde-de aýratyn ähmiýete eýedir. Bular baradaky gysgaça maglumatlary size ýetirmegi makul bildik.

Flag-futbol

Flag-futbol galtaşmasyz oýun bolup, agyr şikeslenmeler almak mümkinçiligini azaltmak bilen ýürek saglygyny gowulandyryr. Çalt ylgamak reaksiýa tizligini

we çeyeligi artdyryr. Aýak we göwre muskullaryny berkitmekde aýratyn täsire eýedir. Taktiki oýun bolandygy sebäpli beýniň tiz karara gelmek başarnygyny ösdürýär.

Skwoş

Skwoş meýdançada örän çalt depginde oýnalyp, iň köp kaloriýa ýakýan sportlaryň

biridir. Ol ýürek-damar ulgamyny güýçlendirýär we öýkeniň kislorod kabul edililginini artdyryr. Diwara urulýan topy yzarlamak göz işjeňligini we reaksiýa tizligini maksimum ösdürýär. Aýak, çanak we el muskullaryny berkitmekde uly täsire eýedir. Günlük stressi we ýadawlygy çalt aradan aýyrmaga kömek edýär.

Kriket

Kriket oýnamak uzak wagtlap meýdanda bolmak arkaly beden çydamlylygyny artdyryr. Topa urmak we zyňmak el, egin we döş muskullaryny berkitmäge ýardam berýär. Topy tutmak we ylgamak göz-el koordinasiýasyny we reaksiýany ösdürýär. Strategik oýun bolandygy sebäpli sabry, ünsi jemlemegi we beýni işini kämilleşdirýär.

Beýsbol/softbol

Beýsbol we softbol topy zyňmak we urmak arkaly egin we el muskullarynyň güýjünü artdyryr. Bazalar arasynda çalt ylgamak aýak muskullaryny berkidip, tizligi ösdürýär. Topy yzarlamak we tutmak göz duýgurlygyny ýokarlandyryr. Oýun durnukly ünsi we toparda bile-

likde hereket etmegi talap edýär. Beden saglygyny berkitmek bilen birlikde, ruhy rahatlygy hem üpjün edýär.

Lakros

Lakros ýokary tizlikli oýun bolup, bedeniň umumy çydamlylygyny we güýjünü ep-esli artdyryr. Taýak bilen topy dolandyrmak el-göz koordinasiýasyny kämilleşdirýär. Yzygiderli ylgamak ýürek saglygyny gowulandyryr we metabolizmi tizleşdirýär. Aýak, göwre we el muskullarynyň bir wagtda işjeňleşmegini üpjün edýär. Taktiki pikirlenişi we toparlaýyn agzybirligi ösdürýär.

«Türkmen uniwersiteti».

Angliýanyň «Tupany» — altyn topuň eýesi

26-njy oktyabrda 27-nji oktyabra geçilýän gije Londonyň «Palladium» teatrynda

«France Football» neşiriniň her ýyl gowşurýan «Altyn top» baýragynyň bu ýylky eýesi mälim edildi. «Bawariýanyň» angliýaly hüjümçisi Garri Keýn 2026-njy ýylyň iň gowy futbolçysy boldy.

Keýnden soň baýragyň TOP-10-lugynda Kilian Mbappe («Real Madrid», Fransiýa), Lamin Ýamal, Rodri (ikisi hem «Barselona», Ispaniýa), Lionel Messi («Inter Maýami», Argentina), Hwiça Kwarasheliýa, Usman Dembele (ikisi hem «PSŽ», Gruziýa we Fransiýa), Erling Holann («Mançester Siti», Norwegiýa), Maýkl Olise («Bawariýa», Fransiýa) we Fabian Ruis («PSŽ», Ispaniýa) ýaly futbolçylar bar.

«Altyn topuň» täze eýesi geçen möwsüm 61 gol geçirdi hem-de 7 sany asist berdi. Şeýle-de, Keýn kluby bilen Germaniýanyň çempionatyny, Germaniýanyň kubogyny hem-de näýbaşy kubogyny gazandy. Futbolçy Angliýanyň futbol boýunça milli ýygındysynyň düzüminde çykyş edip, Dünýä çempionatynda bürünç baýragyna mynasyp boldy. Mundan başga-da, Ýewropanyň «Altyn butsusyna», Gerd Mýül-leriň baýragyna eýe boldy.

Ýeri gelende bellesek, Lamin Ýamal bu ýyl hem iň zehinli ýaş futbolça gowşurylýan «Kopa» diýlip atlandyrylýan baýragyň eýesi boldy.

Zenan futbolçylaryň arasyndaky «Altyn topa» bolsa «Barselonanyň» öňki oýunçysy Aleksiya Putelýas mynasyp boldy.

Taýýarlan Mähriban SEÝILHANOWA, žurnalistika hünäriniň 1-nji ýyl talyby.

«Türkmen uniwersiteti» gazetisi

ESASLANDYRYJYSY — MAGTYMGULY ADYNDAKY TÜRKMEN DÖWLET UNIWERSITETI

REDKOLLEGIÝA:
Žurnalistika kafedrasy

Jogapkär redaktor:
Halmyrat ÝUWŞANOW
(žurnalistika kafedrasynyň müdiri).

Edebi redaktorlar:
Allanur ÇARYÝEW,
Aýbök ARAZGELDIÝEWA
(türkmen dili we edebiyaty hem-de žurnalistika hünäriniň talyplary).
Tehniki redaktorlar: Şatly MOMMADOW
(türkmen dili kafedrasynyň mugallymy),
Toýly BABAYEW
(žurnalistika hünäriniň talyby).

tdu.edu.tm
turkmenuniwersitetitdu@gmail.com